

EVALUATION ON DEVELOPMENTAL CONTEXT OF PICTURES OF FIVE YEAR GROUP OF CHILDREN

Emine YILMAZ BOLAT

Yrd. Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, emineyilmaz@mersin.edu.tr

ORCID Numarası: 0000-0002-1062-4752

Received: 24.08.2017

Accepted: 29.11.2017

ABSTRACT

Early childhood, which includes ages 0-8, is a very important period in terms of developing and developing skills and abilities in the early years. This study was carried out with 26 children attending the preschool for the purpose of examining the pictures of the children of five years old. Firstly, the classroom teacher, who is preschool teacher, was informed about the research and stated that they should not intervene in the pictures of the children. In the research, It was asked to draw paintings with pastel colors from children and the drawings were collected and evaluated by the researcher. As a result of research, it was found that the children used the most yellow color (N=17, 16,34%) and the least gray color (N=1, 0,96 %). When the characteristics of children's pictures are examined, the children's paintings are mostly found in hierarchy, transparency, completion, use of vivid colors, and the presence of vertical and horizontal painting lines. It is also determined that they use the most human figures in their paintings.

Keywords: Pre-school, term of early childhood, art education, artistic development, children's paintings.

BEŞ YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN RESİMLERİNİN GELİŞİMSEL BAĞLAMDA İNCELENMESİ**ÖZ**

Okul öncesi dönem çocukların gelecek yaşantılarını şekillendirme ve erken müdahale açısından insan hayatındaki önemli yılları kapsamaktadır. Okul öncesi dönem çocuklarının resimleri aracılığıyla iç dünyaları ve çevreleriyle ilgili düşüncelerini yansıtabilir, büyüme süreci hakkında fikir sunabilir. Bu çalışma beş yaş çocuklarının resimlerinin gelişimsel bağlamda incelenmesi amacıyla uygulama anaokuluna devam eden 26 çocuk ile yapılmıştır. Öncelikle okul öncesi öğretmeni araştırma hakkında bilgilendirilmiş ve çocukların resimlerine müdahalede bulunmamları gerektiği belirtilmiştir. Araştırmada çocuklardan pastel boya ile resim yapmaları istenmiş ve çizilen resimler toplanarak araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir. Araştırma sonunda çocukların en çok sarı rengi kullandıkları (n=17, %16,34), en az ise gri rengi kullandıkları tespit edilmiştir (n=1, %0,96). Çocuk resimlerinin özellikleri incelendiğinde ise çocukların resimlerinde en çok hiyerarşi, saydamlık, tamamlama, canlı renklerin kullanımı, dikey ve yatay boyama çizgilerinin varlığı tespit edilmiştir. Ayrıca resimlerinde en çok insan figürleri kullandıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi, sanat eğitimi, sanatsal gelişim, çocuk resimleri.

EXTENDED SUMMARY**Introduction**

The pre-school period, one of the most rapid development periods of the individual, is an important development period in which basic skills and habits are acquired and which leads to individual development. The aesthetic perceptions and manipulative skills of children develop with the art education carried out in this period.

In pre-school education, art education, which is especially important for children's personality development and social and emotional development, is presented to children with a variety of activities, especially art centers and art events. Art activities are events that allow children to think creatively and imaginatively, solve problems, think critically and solve problems at the same time, helping children develop communication skills by expressing themselves. Art activities that can be applied as a small group work or as an individual activity can be done as a separate activity during the day as well as at the learning center for the interests and needs of the children.

In the term, collage and three-dimensional works, residual material studies, cutting, tearing-sticking, painting work can be done. Pre-school teachers often take part in artwork as part of their art activities. Children in the pre-school period Through their work, they bring various elements together and contribute to their developmental areas and arrive at a variety of meanings for themselves. The picture of a child changes with the development of the child and is an important tool for getting to know the child. In children, the period of artistic development is the period of scribbling (pre-concept) (2-4 years), pre-schema period (4-7 years), gaining the concept of schematic period-form (7-9 years), realism (grouping, gang) 12 years), apparently in the period of naturalism (objective realistic / semi-natural) (12-14 years) and artistic stability / ergonomics (14-17 years). It is emphasized that children aged 5 years usually paint for purpose and subject, and it is stated that they make people, houses, animals or trees in their paintings. If children approach age 6, the proportions in their pictures are more realistic. Children aged 5-6 make drawings that reflect their feelings and thoughts. In his drawings, they give the animal figurines the most favorite human figure. Towards the end of the turn, the body starts to be seen in human figures. As a child who starts to recognize his own body and establishes a close relationship with his parents in the family environment, he likes the most favorite human figure in his drawings. Besides the human figure, they also include animal figures in the immediate vicinity. Objects drawn from the age of five are placed on a base line drawn parallel to the bottom edge of the picture surface. Sometimes it is tried to describe the air gap with the sky line like the baseline. Shapes are more important than colors. In child paintings, there are a number of meaningful motifs that are significant at the beginning, followed by meaningful motifs at the end. Children may have information about the size of objects. However, proportions that change in relation to distance may rarely reflect in their pictures. Generally, you can not think of reducing the shapes seen in the backplane in the pictures you draw. The ability to transfer true quantities between

objects can vary depending on factors such as the importance of the object to the child. It forms a type for every object in children's drawings (Yavuzer, 2007: 72-73). At the end of the turn, the child who has developed the correct concepts and skill experience in the development of perception can in any case set out successful drawings in a certain way. In human figure drawings, the body starts to be seen (Yolcu, 2004: p. 152-155). They give humorous lines and picture game characters. Children's flowers, sun, clouds and so on. objects complement the human face. Children try to articulate their visible properties, which best reflect the properties of the object. They use colors they love in their paintings. All the known characteristics of the official object are tried to be reflected (completeness feature) (Karayağmur et al., 2005: 38). The transparency feature (x-ray picture) is visible in their pictures, they depict what they see and do not see. 5-7 year olds put their objects on the picture plane in their paintings, that is, they draw objects such as looking at many points of view (flattening) rather than one point of view. In this perspectives, pictures of children of five years are desired to be examined in a developmental context.

Method

The purpose of this study is to examine the pictures of five-year-old children from a developmental point of view. The main purpose of this research is; "How are five-year-old children drawing pictures from a developmental point of view?"

Within the framework of this basic objective, the following sub-objectives were tried to be achieved:

1. What objects did the five-year-olds place in their paintings?
2. What are the picture features of the five year old children in their paintings and composition compositions they created?
3. What are the colors used by five-year-olds in their paintings?
4. What are the characteristics of the children's drawings?

This research was conducted with qualitative research techniques. The model of the research is the case study. A case study, also called "case study", is a qualitative research approach in which the researcher examines in depth one or more situations with time-limited data collection tools that include multiple sources, and the themes and contextual themes are defined (Creswell, 2007). This research falls into the group of descriptive case studies from the case studies to the general purpose case studies group.

In order to evaluate the characteristics of the pictures of the children of five years old, an application in Mersin province center was determined as a group of 26 children in a 5-year-old group who continued to the kindergarten. Considering the ease of access to identify participants in the study, the purposeful sampling variants were based on the "Analogous Sampling" approach.

In this study, data were collected through interviews and documents. In the research, firstly the teachers of the children of the age group demanded children to draw a picture with pastel dyes and A4 paper with a size of 21x29 cm. Later, individual interviews were made with the children and their pictures were provided. The images in children's pictures are important data sources for children, but they were interviewed about their pictures with children, thinking that it would not be enough by itself.

It is also noted that every child has been taken care of throughout their painting practices and made statements about their paintings. The pictures of the children were evaluated by two field experts with the help of "Picture Analysis Form (RAF)". The Picture Analysis Form is composed of sections that include the image number, age, subject, period of linear development, color, schema, space, (if any) reflective symbols.

In this research, data obtained through interviews and documents were analyzed by "content analysis" technique which is one of qualitative research methods. The data obtained from interviews with children and pictures of children were evaluated by two experts, and the average reliability of the codes was found as 92.18% by comparing the opinions and opinions of two independent coders.

Findings (Results)

The most preferred color is yellow ($f = 17$), while the least preferred color is gray ($f = 17$). The most preferred colors are yellow, blue, red, green and black 1). It is desirable to determine what characteristics of the pictures the children made.

As a result, hierarchy, transparency, completion, use of vivid color, vertical and horizontal lines were found in all children's pictures. The features of the swirl feature (making up the image correction), the determination of symbols with rough forms (exaggerated lines), and the constraint of objects with lines (contour) have been identified in 24 children's pictures. It was also determined that the two children used the perspective feature that is expected to be seen in their pictures at the age of 6-7.

When the figures related to the figures of the children in the pictures were examined, it was found that the children mostly occupied the human figure ($f = 26$). When the sections drawn in the human figures drawn by the children are examined, it is seen that the children draw the mouth and eye on the head, head in accordance with their ages. Twenty-three children added mouths to their drawings. Nine children nose, two children eyelashes, nose and ear parts. 23 children have legs, 21 children have arms. 8 children's feet, 7 children's hands. The number of children in the body section is 14, and the number of children in the neck section is double.

Conclusion and Discussion

As a result, the children were given an appropriate illustration of their age and development. As a result of this research, the following suggestions have been made by practitioners and researchers:

Different opportunities should be given for children to express themselves through art through younger ages and to present creative ideas and formations towards self-development. It is suggested that teachers use children's pictures in conjunction with other methods as an aid to getting to know the child. It is considered appropriate to study the same work with larger sample groups and to make it in the context of more different methods such as observation. Drawings of different age groups can also be compared. In addition, studies should be undertaken to determine other factors that affect the color and object figures that children use in their pictures.

GİRİŞ

Çocukların doğumundan itibaren ilkokula başlayıncaya kadar geçen döneme okul öncesi dönem denilmektedir. Bireyin gelişiminin en hızlı olduğu dönemlerden biri olan okul öncesi dönem, temel beceri ve alışkanlıkların kazanıldığı, bireyin gelişimine yön veren önemli bir gelişim dönemidir. Bu dönemde verilen okul öncesi eğitimle bireylerin gelişimlerinin desteklenmesi gerekir. Okul öncesi eğitimde özellikle çocukların kişilik gelişimi ile sosyal ve duygusal gelişimi için önemli olan sanat eğitimi, başta sanat merkezi ve sanat etkinlikleri olmak üzere çeşitli çalışmalarla çocuklara sunulmaktadır.

Okul öncesi eğitim kurumlarındaki sanat merkezi, çocukların geçmiş deneyimleri ve öğrendiklerini temel alarak yeni fikirler ve özgün ürünler ortaya koymalarına olanak tanımayı amaçlayan, farklı malzemelerle etkileşime geçerek keşifler yapabileceği ve farklı deneyimler yaşayabileceği bir merkezdir. Bu çalışmalar süresince çocukların estetik algıları ve manipülatif becerileri gelişir (MEB, 2013: 40). Sanat etkinlikleri ise çocuğun yaratıcılığını ve hayal gücünü kullanarak problem çözmesine, eleştirel ve çözüm odaklı düşünmesine olanak tanıyan etkinliklerdir. Sanat etkinlikleri aynı zamanda çocukların kendilerini ifade ederek, iletişim becerilerini geliştirmesine yardımcı olur. Küçük grup çalışması olarak planlanan, çocukların ilgi ve gereksinimlerine yönelik olarak bireysel olarak da uygulanabilen etkinliklerdir. Sanat etkinlikleri bir öğrenme merkezinde yapılabileceği gibi gün içinde ayrı bir etkinlik olarak da yer alabilir. Süreç tek bir ürün ortaya çıkarmak amaçlı planlanmaz. Bunlara ek olarak sanat etkinlikleri çocuğun kendini, içinde bulunduğu kültürü ve diğer kültürleri daha iyi anlamasına olanak tanıyarak farklılıklara saygı duymasına da yardımcı olur (MEB, 2013: 45).

Okul öncesi eğitimde sanat etkinlikleri kapsamında kolaj ve üç boyutlu çalışmalar, artık materyal çalışmaları, kesme, yırtma-yapıştırma, boyama çalışmaları yapılabilmektedir. Okul öncesi öğretmenleri sanat etkinlikleri kapsamında resim çalışmalarına sıklıkla yer vermektedir.

Okul öncesi dönemdeki çocuklar resim yapma vb. çalışmalar aracılığıyla çeşitli öğeleri bir araya getirip gelişim alanlarına katkıda bulunarak kendileri için çeşitli anlamlar içeren bütüne ulaşırlar. Çocuk resmi, çocuğun gelişimiyle birlikte değişmekte ve çocuğu tanımak için önemli bir araç olmaktadır. İlk yaşlarından itibaren amaçsız ve bilinçsiz karalamalarla resme başlayan çocuk, ilerleyen zamanlarda gelişimine bağlı olarak resim aracılığıyla kendini ifade etmeye başlamaktadır. Çocuklar, çevresel ve kültürel koşullara ilişkin farklılıklar dışında tüm dünyada aynı özellikte resimler yaparlar (Yolcu, 2004: 140). Çocuklarda sanatsal gelişim dönemleri karalama dönemi (kavram öncesi) (2-4 yaş), şema öncesi dönem (4-7 yaş), şematik dönem-form kavramını kazanma (7-9 yaş), gerçekçilik (gruplaşma, çete) dönemi (9-12 yaş), görünürde doğalcılık dönemi (nesnel gerçekçi/yarı doğalcı) (12-14 yaş) ve sanatsal kararlılık/ergen sanatı (14-17 yaş) dönemi şeklinde ele alınmaktadır.

Yaklaşık iki yaşlarında başlayan karalama evresi ile başlayan ilk çizimler git gide karmaşıklaşır ve gelişir. 4-7 yaşlar arasındaki şema öncesi dönemdeki çocuk, önceleri düşündüğü şeyi tam temsil etmeyen resimler çizmekten, değişik formlar ve nesnelere içeren resimler çizmeye başlar. Şema öncesi dönem, ilk simgenin ortaya

çıkışı (4 yaş) ve değişen simgeler ve şema resimler evresi (5-7 yaş) olarak ele alınabilmektedir. İlk simgenin ortaya çıkışı (4 yaş) evrede sözcüğün tanımladığı şey tam bir simge değildir, tanıdığı şeylerin yapısal bir eşdeğeridir. Bu ilk resimler anlatmak istenen şeyin yapısı veya görünüşü hakkında çok az bilgi taşır. Yaklaşık 4 yaşlarında ilk simgesel insan, hayvan ve nesnelere çizilir (Karayağmur, Özen ve Şahin, 2005: 38). Değişen simgeler ve şema resimler evresinde ise çocuk dış dünyaya ilişkin birçok nesnenin şemasını çizer ve çizimler şemalara dönüşür. Şemalarda bir önceki evrenin simgeleri gibi soyut ve kavramsal değildir (Kırıçoğlu, 2002: 78-82). 5 yaşındaki çocukların çoğunluğu amaçlı resim yapmakta, resimlerindeki insanlar, evler ya da ağaçlar tanınmaya başlanmaktadır. Çocuklar 6 yaşına yaklaştıklarında ise, resimlerindeki oranlar daha gerçekçi, biçimler ve şekiller ise konulu olmaya başlamaktadır (Yıldız-Çiçekler ve Öner-Koruklu, 2013). 5-6 yaşında çocuklar kendi duygu ve düşüncelerini yansıtan çizimler yaparlar. Çizimlerinde en çok sevdiği insan figürüne, hayvan figürlerine yer verirler. Dönemin sonlarına doğru insan figürlerinde gövde görülmeye başlar. Kendi bedenini tanımaya başlayan, aile ortamında anne ve babasıyla çok yakın ilişki kuran bir çocuk olarak, çizimlerinde en çok sevdiği insan figürüne yer verir. İnsan figürü dışında yakın çevresinde bulunan hayvan figürlerine de yer verirler.

Çocuk resimlerinin özellikleri: Çizilen nesnelere şema öncesi dönemin (4-7 yaş) başlarında, resim yüzeyinde uçuyor gibidir. Beş yaşından itibaren çizilen nesnelere, resim yüzeyinin alt kenarına paralel çizilmiş bir taban çizgisinin üzerine oturtulur. Bazen taban çizgisi gibi gök çizgisiyle hava boşluğu anlatmaya çalışılır. Çocuk resmine realist eğilim egemendir. Çocuğun resmi öz bakımdan realist olsa bile, çizimlerinde realizme karşı objenin nitelik ve nicelik detaylarını koruyarak basite indirgeyen bir çizim (şematizm) ve yansıtılan nesnenin olağanüstü çizimler katılarak ya da dekoratif renklendirme uygulanarak görünümünün değiştirildiği (idealizm) bir çizim görülür. Şekiller renklere oranla daha önemlidir. Çocuk resimlerinde önceleri anlamlı olan bir takım figürler, daha sonraları ise anlamlı motiflerin tekrarı vardır. Çocuk nesnelere büyüklükleri hakkında bilgi sahibi olabilir. Ancak mesafeyle bağlantılı olarak değişen orantıları resimlerinde nadiren yansıtabilir. Genellikle çizdiği resimlerde arka planda görülen şekilleri küçültmeyi düşünemez. Nesnelere arasındaki gerçek büyüklükleri doğru aktarabilmesi nesnenin çocuk için önemi gibi faktörlere göre değişebilir. Çocuk çizimlerinde her obje için bir tip oluşturur (Yavuzer, 2007: 72-73). Dönemin sonuna doğru kavramlar ve algı gelişiminde beceri deneyim geliştirmiş olan çocuk, ayırımsamada da belli bir oranda başarılı çizimler ortaya koyabilir. İnsan figürü çizimlerinde gövde görülmeye başlar (Yolcu, 2004: 152-155). Esprili çizimlerle resme oyun karakteri verirler. Çocuk çiçek, güneş, bulut vb. nesnelere insan yüzüymüş gibi tamamlarlar. Çocuklar nesnenin özelliklerini en iyi yansıtan nesne resmini, onun görülebilen özelliklerini çizmeye çalışırlar. Resimlerinde sevdikleri renkleri kullanırlar. Resmi yapılan nesnenin bilinen bütün özellikleri yansıtılmaya çalışılır (tamamlama özelliği) (Karayağmur vd., 2005: 38). Resimlerinde saydamlık özelliği (röntgen resim) görülür, gördüklerini ve görmediklerini çizerler. 5-7 yaş çocukları resimlerinde nesnelere resim düzlemine yatırılırlar, yani bir görüş noktasından değil, birçok görüş noktasından (düzleme) bakılıyormuş gibi nesnelere çizerler. İşlem öncesi evrenin bir başka özelliği de parça bütün ilişkisi kurulamadığından kimi parçaların ötekilere göre daha abartılı çizilmesidir (boy sıralaması özelliği). Bu nesneyle çocuğun duygusal ilişkisinden kaynaklanabilir, önem verilen parçanın önce ve büyük çizilmesiyle ilişkili olabilir (Kırıçoğlu, 2002: 85-88). Çocuk kendisi için önemli olanı kağıdın ortasına, diğerlerinden daha büyük betimler (Karayağmur vd., 2005: 36).

İçerik açısından resimde sunulan bilgi çocukların o konudaki bilgilerden, bilgilerin hangi yönünün sunulması gerektiğine değer olduğuna ilişkin yorumlarından ve bu bilgiyi yansıtacak resim yapma isteklerinden etkilenir. Çocuklar resimlerindeki yansıtıklarından daha çok şey bilmektedir. Resimler bakan kişi merkezli anlatım içerirler (Yavuzer, 2007: 80). Resim çocuğun gelişimsel yönü hakkında özellikle motor ve bilişsel gelişim hakkında bilgi edinilmesine olanak sağlamaktadır. Çocuğun kişiliği, yakın çevreyle ilişkisi, tutumları, dış dünyaya ilişkin algısı, duygu ve düşünce yapısı hakkında da önemli bir veri kaynağı oluşturmaktadır.

Sapsağlam (2017), yaptığı bir araştırmada üç, dört ve beş yaşlarındaki 60 çocuğa sorumluluk değeri ile ilgili resim çizdirmiş ve bireysel görüşmelerle resimleri anlatmalarını istemiştir. Araştırma sonucunda tüm yaş gruplarındaki çocukların "sorumluluk" değeri temalı resim çizdikleri, üç yaşındaki çocukların resimlerindeki çizimlerin daha çok karalamalar şeklinde olduğu, dört ve beş yaşındaki çocukların resimlerinde ise genel olarak anne ve babaya yardım etme, bitki/çiçek bakımı, hayvan besleme ve öz bakımla ilgili sorumluluklara ilişkin temalar çizdikleri, beş yaşındaki çocukların resimlerinde ve sözel anlatımlarında daha fazla detaya yer verdikleri belirlenmiştir.

Farklı yöntem ve tekniklerle desteklemek kaydıyla çocuk resimleriyle çocukların duygu ve düşünceleri, gelişimleri hakkında bilgi edinilebilir. Çocuklarının resimlerinin analiziyle onların gelişimsel, duygusal ve sosyal düzeyinin anlaşılmasında çizilen resimlerin önemli bir araç olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda bu araştırmada beş yaş çocuklarının resimlerinin gelişimsel bağlamda incelenmesi istenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, beş yaş çocuklarının resimlerini gelişimsel açıdan incelemektir. Bu araştırmanın temel amacı; "Beş yaşındaki çocukların çizdikleri resimleri gelişimsel açıdan nasıldır?" sorusuna cevap bulmaktır.

Bu temel amaç çerçevesinde aşağıda yer alan alt amaçlara ulaşılmaya çalışılmıştır:

1. Beş yaşındaki çocuklar resimlerinde hangi nesne çizimlerine yer vermiştir?
2. Beş yaşındaki çocukların resimlerinde ve oluşturdukları kompozisyon kurgularında yer verdikleri resim özellikleri nelerdir?
3. Beş yaşındaki çocukların resimlerinde kullandıkları renkler nelerdir?
4. Çocukların çizdiği figürlerin özellikleri nelerdir?

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma nitel araştırma teknikleri ile yürütülmüştür. Araştırmanın modeli, durum çalışmasıdır. "Vaka çalışması" olarak da adlandırılan durum çalışması (case study), araştırmacının zaman içerisinde sınırlandırılmış bir veya birkaç durumu çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları ile derinlemesine incelediği, durumların ve

duruma bağılı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2007). Bu araştırma durum çalışmalarından genel amaçlı durum çalışmaları grubundan tanımlayıcı durum çalışmaları grubuna girmektedir.

Çalışma Grubu

Beş yaş çocuklarının resimlerinin özelliklerini değerlendirmek amacıyla Mersin il merkezinde bulunan bir uygulama anaokuluna devam eden 5 yaş grubu bir sınıftaki 26 çocuk bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcılarını belirlemede kolay ulaşılabilirlik dikkate alınarak amaçlı örnekleme çeşitlerinden “Benzeşik Örnekleme” türüne göre hareket edilmiştir. Benzeşik örnekleme yöntemi, küçük benzeşik bir örneklem oluşturma yoluyla belirgin bir alt-grubu tanımlamak için kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 109).

Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik özellikler	N	%
Cinsiyet		
Kız	12	46
Erkek	14	53.9
Toplam	26	100.0
Baba mesleği		
Öğretmen/öğretim elemanı	11	42.4
Mühendis	4	15.4
Özel sektör çalışanı	4	15.4
Uzman/memur	3	11.6
Avukat	1	3.8
Doktor	1	3.8
Polis	1	3.8
Biyolog	1	3.8
Anne mesleği		
Öğretmen/öğretim elemanı	11	42.4
Memur	6	23.0
Sağlık personeli	3	11.6
Sosyal hizmet uzmanı	2	7.7
Mühendis	2	7.7
Doktor	1	3.8
Ev hanımı	1	3.8
Anne Eğitim Durumu		
Lise	6	23.0
Önlisans	2	7.7
Lisans	18	69.3
Baba eğitim durumu		
Lise	3	11.6
Önlisans	3	11.6
Lisans	20	76.8

Tablo 1 incelendiğinde çocukların 12'sinin kız, 14'ünün erkek olduğu, babalardan 11'inin öğretmen/öğretim elemanı olduğu, 4'ünün mühendis ve özel sektör çalışanı, 3'ünün uzman/memur olduğu, birer tanesinin avukat, doktor, biyolog ve polis olduğu görülmektedir. Çocukların annelerinin mesleklerine bakıldığında, 11 anne

öğretmen/öğretim elemanı, 6 anne memur, 3 anne sağlık personeli, iki anne sosyal hizmet uzmanı, bir anne doktor ve ev hanımıdır. Eğitim durumlarına bakıldığında annelerin 6'sının lise mezunu, 2'sinin ön lisans mezunu ve 18'inin üniversite mezunu olduğu, babaların 3'ünün lise, 3'ünün ön lisans, 20'sinin üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Bu araştırmada veriler görüşme ve dokümanlar yoluyla toplanmıştır. Görüşme tekniği 5 yaş grubu çocukların resimlerini tanımlamak amacıyla kolay anlaşılabilir ve konuyla ilgili geniş cevaplar alabilecek şekilde sorularla yapılmıştır. Dokümanlar (çocuk resimleri ve uzman resim analiz formu) ise katılımcıların oluşturduğu resimler ve uzmanların resimler hakkındaki değerlendirmeleri içeren bilgilerdir. Araştırmada öncelikle beş yaş grubu çocukların öğretmenleri çocuklara pastel boya ve 21x29 cm ölçülerinde A4 kâğıdı verilmiş istedikleri bir resmi çizmelerini istemiştir. Daha sonra çocuklarla bireysel görüşmeler yapılarak resimlerini anlatmaları sağlanmıştır. Çocuk resimlerinde görülen imgelerin çocuklarla ilgili önemli veri kaynağı olduğu, ancak tek başına yeterli olamayacağı düşünülerek çocuklarla resimleri hakkında görüşmeler yapılmıştır. Her çocuk ile resim uygulamaları boyunca ilgilenilmiş ve resimleri hakkında yapmış oldukları açıklamalar da not edilmiştir. Çocukların resimleri iki alan uzmanı tarafından "Resim Analiz Formu (RAF)" yardımıyla değerlendirilmiştir. Resim Analiz Formu resim numarası, yaş, konu, çizgisel gelişim dönemi, renk, şema, mekân, (varsa) yansıtıcı simgelere dair düşünceleri içeren bölümlerden oluşturulmuştur.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada görüşme ve dokümanlar yoluyla elde edilen veriler nitel araştırma yöntemlerinden olan "içerik analizi" tekniği ile çözümlenmiştir. Çocuklarla yapılan görüşmeler ve çocukların resimlerinden elde edilen veriler iki uzman tarafından değerlendirilmiş, iki bağımsız kodlayıcının görüş birliği ve görüş ayrılığı karşılaştırılarak kodların ortalama güvenilirliği %92.18 bulunmuştur.

BULGULAR

Bu araştırmanın temel amacı, beş yaş çocuklarının resimlerini gelişimsel açıdan incelemektir. Bu amaç çerçevesinde çocukların resimlerine yansıyan nesnelere ve bu nesnelere özellikleri, resimlerinde kullandıkları renkler ve kompozisyon kurgularındaki belirgin özellikler belirlenmiştir.

Çocukların resimlerinde kullandıkları renklerle ilgili frekans ve yüzde değerleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Beş Yaşındaki Çocukların Resimlerinde Kullandıkları Renklere İlişkin Frekans Ve Yüzde Değerleri

Kullanılan renkler	f	%
Sarı	17	16.4
Mavi	16	15.4
Kırmızı	15	14.4
Yeşil	13	12.5
Siyah	11	10.6
Krem	8	7.7
Turuncu	7	6.7
Mor	7	6.7
Kahverengi	6	5.7
Pembe	3	2.9
Gri	1	1.0

Çocukların tercih ettikleri renkler ele alındığında çocuklar resimlerinde çeşitli renkleri kullandıkları, onların sıklıkla sarı, mavi, kırmızı, yeşil ve siyah renklerini yani canlı renkleri daha çok tercih ettikleri söylenebilir. En çok tercih edilen renk sarı olmuştur (f=17).

Yapılan resimlerin çocuk resimlerinin özelliklerini gösterme durumu Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Beş Yaşındaki Çocukların Resimlerinde Görülen Özelliklere İlişkin Frekans Değerleri

Çocuk Resimlerinde Görülen Özellikler	Evet	Hayır
Hiyerarşi özelliği (önemlileri büyük diğerlerini küçük çizme)	26	0
Saydamlık (Tüm detayları sunma)	26	0
Tamamlama (Varlıkları bildikleri, düşündükleri gibi çizme)	26	0
Canlı renklerin kullanımı	26	0
Dikey veya yatay boyama çizgilerinin varlığı	26	0
Sembollerin kaba formlarla belirlenmesi (abartılı çizgiler)	24	2
Düzleme (yapılan resmin düzleme uydurulması)	24	2
Nesneleri çizgilerle sınırlandırma (kontur)	24	2
Taban çizgilerinin varlığı	8	18
Perspektif özelliği	2	24

Tablo 3 incelendiğinde, çocukların resimlerinde en çok hiyerarşi, saydamlık, tamamlama, canlı renk kullanımı, dikey ve yatay çizgi kullanımı gibi özelliklerin bulunduğu görülmektedir. İki çocuğun resminde ise perspektif özelliği olduğu belirlenmiştir.

Çocukların resimlerinde yer verdikleri figürlere ilişkin veriler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Çocukların Resimlerinde Görülen Figürlere İlişkin Frekans Ve Yüzde Değerleri

Çocukların resimlerindeki insan figürlerinde çizilen bölümler	F	%
İnsan	26	66.7
Hayvan	8	20.5
Ev	2	5.1
Ağaç	2	5.1
Güneş	1	2.6

Tablo 4 incelendiğinde çocukların resimlerinde en çok insan figürüne (f=26) yer verdiği görülmektedir.

Çocukların resimlerindeki insan figürlerinin bölümlerine ilişkin veriler Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Resimlerdeki İnsan Figürlerinde Çizilen Bölümlere İlişkin Frekans Ve Yüzde Değerleri

Çizilen insan figürlerinde çizilen bölümler	F	%
Baş	26	15.7
Gözler	24	14.5
Ağız	23	13.9
Bacaklar	23	13.9
Kollar	21	12.6
Gövde	14	8.4
Burun	9	5.4
Ayaklar	8	4.8
Eller	7	4.2
Boyun	5	3.0
Kirpikler	2	1.2
Kaşlar	2	1.2
Kulak	2	1.2

Tablo 5'te görüldüğü üzere insan figürü çizen 26 çocuk figür için baş çizmişlerdir. Ancak bunlardan iki çocuk gözleri çizmemiş, hatta başta hiç bir ayrıntıya yer vermemiştir. İki çocuğun çizdiği baş küçük, yedisinin orta büyüklükte ve 17'sinin büyük boyutlarda çizildiği belirlenmiştir. 23 çocuk ağız, 9 çocuk burun, 2 çocuk kirpik, burun ve kulak bölümlerini çizmiştir. 23 çocuk bacak 21 çocuk ise kol bölümü çizmiş, 8 çocuk ayak, 7 çocuk el çizmiştir. Bunların yanı sıra gövde ayrıntısına yer veren çocuk sayısı 14, boyun ayrıntısına yer veren çocuk sayısı ise 5'tir. Çalışmaya katılan bir çocuğun çizmiş olduğu örnek bir resim aşağıda sunulmuştur.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışma beş yaş çocuklarının resimlerinin gelişimsel bağlamda incelenmesi amacıyla yapılmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Bu araştırmada çocukların çizimlerinde çeşitli renkleri kullandıkları, sıklıkla canlı renkleri tercih ettikleri, en çok tercih edilen rengin sarı, en az tercih edilen rengin ise gri olduğu belirlenmiştir. Bu durumun çocukların canlı renkleri sevmesiyle ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Crawford, Gross, Patterson ve Hayne (2012), 3-10 yaş arası çocuklarla yaptıkları çalışmada, çocukların resimlerinde herkes tarafından tercih edilen canlı renkleri kullandıklarını, özellikle iyi temalı resimlerde canlı renklerin, kötü temalı resimlerde ise çok fazla tercih edilmeyen renklerin kullanıldığını tespit etmişlerdir.

Yüksel, Canel, Yıldırım, Mutlu ve Çap (2015) çocukların resimlerinde özellikle bir renk üzerine yoğunlaşmaktan çok hemen ellerinin altındaki tüm renklerle resimlerini yaptıklarını tespit etmişlerdir.

Çocukların yaptığı resimlerin hangi özellikleri içerdiği belirlenmek istenmiştir. Sonuçta tüm çocukların resimlerinde hiyerarşi, saydamlık, tamamlama, canlı renk kullanımı, dikey ve yatay çizgi kullanımı tespit edilmiştir. Düzleme özelliği (yapılan resmin düzleme uyandırılması), sembollerin kaba formlarla belirlenmesi (abartılı çizgiler) ve nesnelere çizgilerle sınırlandırma (kontur) özelliği, 24 çocuğun resminde tespit edilmiştir. Ayrıca iki çocuğun resminde 6-7 yaşlarında görülmesi beklenen perspektif özelliği kullanıldığı belirlenmiştir. Sonuçta çocuk resimlerinde görülen özelliklerin literatürle uyumlu olduğu belirlenmiş olup çocukların beş yaşına uygun resim çizdikleri söylenebilir. Perspektif özelliği şema öncesi dönem sonunda ortaya çıkan bir özellik olmasına rağmen resimlerinde perspektif özelliği yansıtan iki çocuğun resimsel gelişim evrelerinin akranlarına göre daha ileride olduğu söylenebilir.

Artut (2004: 44) ve Yavuzer'e (2007: 42-54) göre, şema öncesi dönemdeki çocuk resimlerinde hiyerarşi, saydamlık, tamamlama, düzleme özellikleri görülmekte, nesnelere dışına kontur çekilerek içleri yatay veya dikey

boya darbeleriyle boyanmakta, boyarken genellikle canlı renkler kullanılmakta, semboller kaba formlarla belirlenmektedir. İlerleyen dönemlerde resimlere taban çizgisi çizilmekte ve perspektif özelliği görülmektedir. Yedi yaşla birlikte çocuklar uzaktaki nesnelere küçük, yakındakileri ise büyük çizebilmektedir.

Çiçekler ve Öner-Koruklu (2013) alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeyde bulunan okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 4-6 yaş arasındaki çocukların serbest resim çalışmalarındaki resim özelliklerinin yaş, cinsiyet ve sosyoekonomik düzey değişkenleri açısından incelemişlerdir. Çalışma Aydın ilinde 66 çocuğun on beş hafta boyunca çizdikleri toplam 600 serbest resim çalışması ile yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda, düzleme, tamamlama, boy hiyerarşisi, saydamlık, orantı ve espri özellikleri açısından çocukların yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmezken; realizm, kurallara uygun resim çizme, tekrar ve simetri özelliklerinde anlamlı bir farklılık görülmüştür. Yine resim özelliklerinden düzleme, tamamlama, saydamlık ve espri özellikleri açısından çocukların sosyoekonomik düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmezken; boy hiyerarşisi, realizm, tekrar ve simetri, orantı ve kurallara uygun resim çizme özelliklerinde ise anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Çocukların resimlerinde yer verdikleri figürlere ilişkin veriler incelendiğinde çocukların en çok insan figürüne yer verdiği tespit edilmiştir (f=26). Bu durum literatür bilgisiyle uyumlu olup çocuklar çizimlerinde en çok sevdiği insan figürüne ve hayvan figürlerine yer vermişlerdir. Çocuklar kendilerini hoşnut etmek için insanlar, evler, ağaçlar, yeşillikler ve güneş çizer. Bu temalara tüm ülke ve kültürden olan çocukların çalışmalarında rastlanır (Okuy, 2007: 13).

Çocukların çizdiği insan figürlerinde çizilen bölümler incelendiğinde çocukların yaşlarına uygun olarak baş, baş üzerinde ağız ve göz çizdiği görülmüştür. Ancak iki çocuk çizimlerinde baş üzerinde göz ve hiç bir ayrıntıya yer vermemiştir. İki çocuğun çizdiği baş küçük, yedisinin orta büyüklükte ve 17'sinin büyük boyutlarda çizildiği belirlenmiştir. 23 çocuk çizimlerine ağız eklemiştir. Dokuz çocuk burun, iki çocuk kirpik, burun ve kulak bölümlerini çizmiştir. 23 çocuk bacakları, 21 çocuk ise kolları çizmiştir. 8 çocuk ayak, 7 çocuk el eklemiştir. Gövde ayrıntısına yer veren çocuk sayısı 14, boyun ayrıntısına yer veren çocuk sayısı ise beştir. Çocuklar çizdikleri insan figürlerinde boyun ayrıntısına 6-7 yaşlarından itibaren yer vermektedir. Elde edilen bu sonuçlar çocukların gelişimleriyle veya duygusal durumlarıyla ilgili olabilir. Çocuklar bazen yaşadıkları sorunla bağlantılı organları çizemeyebilmektedir. Çocukların kimi ayrıntıları görmesi, nitelikleri ayırmaması, çizgileri üzerinde yeterli denetimi kazanması, çevresel faktörlere, yaşantı zenginliğine, deneyimleri artırıcı tekrarlar ve bu tekrarlar için belirli bir süreye gereksinimleri vardır.

Burkitt, Barrett, Davis (2009) 4-7 yaş arası çocuklarla yaptıkları çalışmada, pis, hoş ve mutlu, üzgün terimleri verilerek çocuklardan resim çizmelerini istemişlerdir. Sınıfı ikiye bölerek bir gruptan pis ve hoş diğer gruptan mutlu ve üzgün insan resimleri çizmeleri istenmiştir. Sonuçta olumlu ya da olumsuz karakter durumunun çocukların çizim boyutlarını ve kullandıkları renkleri etkilediğini ortaya koymuştur.

ÖNERİLER

Yapılan araştırma sonucunda uygulayıcılara ve araştırmacılara bazı önerilerde bulunulabilir:

Çocukların küçük yaşlardan itibaren sanat yoluyla kendilerini ifade edebilecekleri, benlik gelişimlerine dönük yaratıcı düşünce ve biçimlendirmeler ortaya koymaları için farklı fırsatlar verilebilir.

Öğretmenlerin çocukların resimlerini çocuğu tanımak için yardımcı bir araç olarak diğer yöntemler eşliğinde kullanmaları önerilebilir.

Bu araştırma beş yaş çocuklarının resimlerini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Çocukların resim özellikleri çeşitli gelişimsel alanlarıyla karşılaştırılarak onların gelişim alanları üzerindeki etkisi saptanabilir.

Bu araştırmaya konu olan çocuklar, ekonomik durumu orta ve üst sosyo ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarıdır. Alt sosyo ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının resim özellikleri değerlendirilerek sosyo ekonomik düzeyin etkililiği belirlenebilir. Ayrıca parçalanmış aile gibi dezavantajlı gruplar içerisinde yer alan çocukların çizimleriyle avantajlı gruptaki çocukların çizimlerinin karşılaştırılabileceği düşünülmektedir.

Aynı çalışmanın daha büyük örneklem gruplarıyla çalışılması ve gözlem gibi daha farklı yöntemler eşliğinde yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Ayrıca farklı yaş gruplarının çizimleri karşılaştırılabilir.

Ayrıca çocukların resimlerinde kullandıkları renk ve nesne figürlerini etkileyen diğer faktörleri belirlemeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Akyol, H. (2007). *Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Arslan, Ş. (2006). *Fitrat Kavramı Çerçevesinde Eğitimde İnsanın Ne'liği Sorusu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çaplı, B. (2001). "Media Policies in Turkey Since 1990." *Kültür ve İletişim*, 4(2): 45-55.

Çelebioğlu, A. (1998). Muhtelif Şerhlere Göre Mesnevî'nin İlk Beytiyle İlgili Düşünceler. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* (525). İstanbul: MEB Yayınları.

Ekşi, H. (2002, Mayıs). *Etkili Karakter Eğitimi Müfredatı İçin Stratejiler*. 2000'li Yıllarda 1. Öğrenme ve Öğretme Sempozyumunda sunulan poster bildiri, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul.

Gündoğdu, C. (2002). Halvetiyye Tarikatı Şemsiye Kolu Meşâyihî ve Şemsî Dergâhı Son Post-Nişîni: Hüseyin Şemsi (GÜNGÖREN). *EKEV Akademi Dergisi*, 10, 53-71.

Hutchby, Ian. (1991). "The Organization of Talk on Talk Radio." *Broadcast Talk*. (Der.) Paddy Schannel. London: Sage. 154-178.

İnalçık, H. (2003). *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ 1300-1600*. Çev., Ruşen Sezer. İstanbul: YKY.

Kodish, B. I. (2003). What We Do With Language-Waht It Does With Us. *ETC: A Review Of General Semantics*, 60(1), 383-384. 06 Mart 2008 tarihinde EBSCOhost veritabanından alınmıştır.

Odman, A. E. (2003), "Karşılaştırmalı Ekonomi-Politik: Meksika'da Popülizm ve Türkiye'de Devletçilik", 8.Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, 3-5 Aralık, Ankara.